

V O O R

U I T

Z I C H T E N

1 9 8 7

bestuursnotitie

^
 < *federatie* >
 < kunst >
 < witleen >
 v

Boekmanstichting - Bibliotheek

Herengracht 415 - 1017 BP Amsterdam
telefoon: 24 37 36 / 24 37 37 / 24 37 38 / 24 37 39

De uitleentermijn bedraagt een maand. Mits tijdig
aangevraagd is verlenging met een maand moge-
lijk, tenzij de publikatie inmiddels is besproken.

De uitleentermijn is verstreken op:

27 JULI 1989 27 FEBR 1989		
------------------------------	--	--

6XK

Boekmanstichting-Bibliotheek
Herengracht 415 - 1017 BP Amsterdam
Tel.: 243736/243737/243738/243739

06.22 : 026.06 : 73/76

1. TER INLEIDING

De kunstuitleen in Nederland heeft zichzelf een duidelijke plaats veroverd. In de afgelopen paar jaar is zijn aanwezigheid sterker zichtbaar geworden: voor klanten, voor kunstenaars en voor de overheid. De groei zit erin; het aantal uitleenpunten neemt toe, evenals het aantal abonnees en het aantal uitgeleende werken.

In de afgelopen paar jaar zijn bovendien de twee gescheiden circuits in de wereld van de kunstuitleen naar elkaar toegegroeid. Tussen het circuit van de gemeentelijke artotheken zijn mengvormen gegroeid en is samenwerking tot stand gebracht. Al is een in 1985 voorgestelde fusie niet gerealiseerd, toch blijft de intentie tot bundeling van krachten.

De recente ontwikkelingen in het beeldende kunstbeleid zullen hun invloed doen gelden op de markt voor de beeldende kunst en daarmee ook het belang van de kunstuitleen- als een deelmarkt-versterken.

Diezelfde ontwikkelingen zullen een, in veel gevallen gevoelig, effect hebben op de positie van individuele beroepskunstenaars en daarmee de medeverantwoordelijkheid van de kunstuitleen voor een blijvende veelzijdige kunstproductie extra belichten. Daarom gaat de sociaal-economische positie van de beeldende kunstenaars in Nederland ook de FKU aan.

De overheden onderkennen de betekenis van de kunstuitleen, hetgeen echter veel sterker in de overheidsgeldstroom tot uitdrukking moet komen: in rechtstreekse subsidies voor kunstuitleeninstellingen en in subsidies voor landelijke activiteiten in het vlak van ondersteuning en promotie.

De Federatie Kunst Uitleen kan juist in de komende jaren veel tot stand brengen. Dat vraagt dan wel een doeltreffende inspanning van de Federatie, van zijn leden en van zijn bestuur.

/2

2. DEZE BELEIDSNOTITIE

Deze beleidsnotitie is geschreven:

- eerst, om het zittende bestuur voor zichzelf te laten bepalen waar het in de komende tijd binnen de FKU om moet draaien;
- vervolgens, om in de ledenvergadering het beleid in grote lijnen voor de komende periode te kunnen vaststellen;
- daarna om achterban en buitenwacht duidelijk(er) te maken wat de FKU wil en hoe ze dit denkt te bereiken.

Het betreft een beleidsnotitie vol ambitie, geschreven in de smalle marges van een kleine organisatie met een vrijwilligersbestuur en maar een klein beetje geld. De notitie is daarom vooral praktisch en op korte termijn gericht.

Aan de orde komen achtereenvolgens:

- positiebepaling
- de zes kanten van de kunstuitleen
- het potentieel: bestuur, buro, financiën, ledenvergadering
- interne actie: interne samenwerking, afspraken en normen, voorlichting, ledenhulp, bulletin
- inhoudelijke actie: deskundigheidsbevordering, onderzoek
- externe actie: samenwerking met de VOA, samenwerking met anderen, relaties met de politiek, publiciteit

3. POSITIEBEPALING

Sterke punten van de Federatie Kunst Uitleen kwamen in de eerste paragraaf al naar voren: de actuele groei en de beleidsmatige vooruitzichten.

Een sterk punt is ook het belang, dat de Federatie ten behoeve van kunstkopers en kunstenaars kan helpen behartigen.

Vanuit zijn ervaring en betrokkenheid kan de kunstuitleen een actieve rol spelen bij het formuleren van een integraal kunstbeleid.

Door de publiciteits-commissie heeft de FKU, samen met de VOA en met medewerking van WVC, een publicitaire aanpak ontwikkeld waarmee in de komende jaren dankbaar kan worden verdergewerkt.

De Federatie Kunst Uitleen vormt een heterogeen gezelschap van kleine, vrijwillige organisaties tot grote, zakelijk geleide centra die elkaar in federatieverband doorgaans goed weten aan te vullen en aan te sporen.

Er zijn ook minder sterke punten. De meestal ontoereikende financiën van de uitleeninstellingen, de onzekerheid over toekomstige financiering en grote verschillen per regio bevorderen de eenheid niet.

De FKU is naar een situatie tussen servet en tafellaken gegroeid. De financiële mogelijkheden en organisatie-basis van dit moment passen eerder bij het vrijwilligersservet dan bij het professionele tafellaken.

De vrolijke heterogeniteit van het gezelschap blijkt af en toe ook een minpunt: verschil in positie brengt uiteraard ook wel eens verschil van inzicht met zich mee. Dat vraagt van alle leden extra solidariteit en discipline, die gelukkig meestentijds ook wel wordt opgebracht.

De sterke punten zullen in de komende tijd als aanknopingspunten dienen en worden uitgebouwd. De zwakke punten kunnen dan ontspannen, maar met effect onder ogen worden gezien.

/-4

4. FKU = 6 x K

De kunstuitleen is een ideele organisatie met veelal professionele, soms bijna commerciële trekken. Voor de Federatie Kunst Uitleen brengt dat een aantal uitgangspunten met zich mee onder de noemer ' ZES MAAL K'.

1. Het gaat om KUNST; dit vraagt een inhoudelijke, kwalitatieve benadering.

De kunstuitleen moet nieuwe ontwikkelingen op de voet volgen; dient ruimte te helpen geven aan verrassende, nieuwe vormen en ideeën. Maar het aanbod van de kunstuitleen dient ook pluriform te zijn en recht te doen aan het zeer uiteenlopende aanbod van kunstenaars.

2. Het gaat om belangen van KUNSTENAARS; dit vraagt om ideële opvattingen, om visies (die overigens geen ideologie hoeven te vormen). Na het afschaffen van de BKR zijn veel kunstenaars veel meer afhankelijk geworden van de markt. Dit scheidt ook voor de kunstuitleen bijzondere verantwoordelijkheden.

Natuurlijk biedt een goed lopende kunstuitleen op zichzelf al een bijdrage aan het kunstenaarsbeleid, doordat spreiding en afzet van kunstwerken worden bevorderd.

Maar ook uit de hoogte van de vergoedingen en de wijze waarop met kunstenaars wordt omgegaan kan onze verantwoordelijkheid blijken.

3. Het gaat om KLANTEN voor de kunst; dit vraagt om educatief en promotioneel inzicht.

Belangrijk is het juiste midden te vinden tussen de klant in zijn waarde laten en de klant opvoeden.

Belangrijk is met veel creativiteit steeds weer nieuwe middelen vinden om nieuwe publieksgroepen binnen te halen.

Belangrijk is zorgvuldige voorlichting te kunnen geven aan de klanten. Tevens zal de kunstuitleen deel moeten uitmaken van het netwerk van kunstzinnige vorming en kunsteducatie.

4. Het betreft ook KOMMERCIE, in de neutrale zin van nering drijven, dit vraagt om een bedrijfsmatige aanpak, althans om zakelijk beheer.

Hoe belangrijk de ideële en sociale motieven voor de kunstuitleen ook zijn, kunstenaars noch klanten zijn gebaat bij een kunstuitleen die op de fles gaat, of die slecht is georganiseerd. In de meeste gevallen is het exploitatie-budget van de kunstuitleen marginaal; derhalve is er een klemmende noodzaak tot zorgvuldig beheer.

/-5

/5

5. De kunstuitleen is voorwerp van KUNSTBELEID; dit vraagt om politieke acties. Juist nu er nog zoveel onzekerheden en twijfels zijn over de mede-financiering door de overheid van exploitatie- en aankoopkosten, zal de positie van de kunstuitleen duidelijk in het politieke circuit ter sprake moeten komen.

6. Belangrijk middel is de KOLLECTIEVORMING; de mogelijkheden daartoe en de invulling daarvan worden uiteraard sterk door bovenstaande bepaald.

Verskillende elementen spelen vervolgens een rol. De (wijze van) selectie, de aankoop, de presentatie, de verkoop en de depotvorming. Het FKU bestuur wil de onderlinge gedachtenwisseling hierover binnen de Federatie sterk bevorderen.

De 'ZES MAAL K-FORMULE' zal in de inhoudelijke en praktische aanpak van de Federatie Kunst Uitleen herkenbaar moeten zijn.

/6

5. HET POTENTIEEL

5.1. Het bestuur

5.1.1. Het bestuur van de Federatie Kunst Uitleen bestond tot voor kort uit vijf leden, afkomstig van de aangesloten kunstuitleen-instellingen. Sedert vorig jaar is de voorzitter een onafhankelijk persoon. Het huidige bestuurs stelt bestuursuitbreiding voor, gekoppeld aan een duidelijke portefeuillevreiding binnen het bestuur. Bij nieuw aan te trekken bestuursleden wordt gedacht aan mensen uit de kring van de uitleencentra en aan deskundigen van buiten.

5.1.2. Het FKU-bestuur zou er eind 1987 als volgt uit kunnen zien:

- Voorzitter; de voorzitter wordt geacht leiding te kunnen geven aan de vergaderingen en een duidelijke rol te vervullen in de externe contacten, ondermeer naar de politiek.

- Vice-voorzitter; de vice-voorzitter komt uit de FKU zelf. Dit bestuurslid treedt op als plaatsvervangend voorzitter en tracht met name oog te hebben voor public-relations, promotie en samenwerkings-verbanden.

-Secretaris; deze komt bij voorkeur uit de FKU. Dit bestuurslid is vooral belast met de interne organisatie, de verantwoordelijkheid voor het buro en het voorbereiden van beleidsnota's en dergelijke.

- Penningmeester; deze komt bij voorkeur uit de FKU. Dit bestuurslid behartigt uiteraard de financiële zaken van de federatie.

-Bestuurslid A; bij voorkeur uit de FKU-kring; heeft vooral een 'ideologische' inbreng, bewaakt de inhoudelijke kant van het FKU-beleid en van de door de FKU aan te bieden deskundigheidsbevordering.

- Bestuurslid B; zou vooral een bedrijfsmatige, bedrijfs-economische en/of juridische invalshoek moeten hebben; onder diens zorg vallen alle facetten die te maken hebben met de bedrijfsmatige aspecten van de kunstuitleen.

/7

Bestuurslid C; gedacht wordt aan een deskundige op het terrein van public-relations en aan iemand die vooral de informatie-overdracht onder de hoede zou willen nemen.

5.1.3. Het bestuur stelt voor om in de toekomst alle binnen de FKU functionerende werkgroepen rechtstreeks onder een FKU-bestuurslid te laten vallen. Met andere woorden, de voorzitter van een werkgroep is in beginsel altijd een bestuurslid. Dit om de interne communicatie te bevorderen.

5.1.4. Om het contact met de leden te versterken zal het bestuur vaker 'op locatie' vergaderen en bij die gelegenheid kennis nemen van feiten en ontwikkelingen rond de te bezoeken kunstuitleen.

5.2. Financien

Zoals gemeld laten de financien weinig ruimte voor een doortimmerde professionele organisatie. Er is thans 160 uren beschikbaar voor het voeren van het FKU-secretariaat op betaalde basis. Dit geschiedt aan huis. Het administratieve equipment is beperkt. Om hierin althans enige verbetering op korte termijn te brengen, en bovendien wat meer mogelijkheden te hebben enkele andere beleidsvoornemens uit te voeren, stelt het bestuur de ledenvergadering in de concept-begroting 1987/1988 voor de contributie te verhogen.

5.3. Secretariaat

Het FKU-bestuur hoopt dat in de toekomst het part-time secretariaat aan huis zal veranderen in een bescheiden landelijk buro ten behoeve van uitleencentra en artotheken. De taak van dit buro zal dan ondermeer zijn: het voorbereiden- en verslagleggen van vergaderingen, het onderhouden van contacten met de leden, het verzorgen van de correspondentie met derden en het bewaken van eenmaal gemaakte afspraken.

5.4. De ledenvergadering

De ledenvergadering van de FKU is behalve het hoogste orgaan van de vereniging ook het platform voor onderling overleg, uitwisseling van ervaringen, landelijk contact en bijtankstation. Om die laatste aspecten te versterken wil het bestuur voortaan de ledenvergadering laten volgen door een gezamenlijke lunch en een thema-bijeenkomst. Het is bovendien de bedoeling de ledenvergaderingen op wisselende plaatsen in het land te organiseren.

6. INTERNE ACTIE: DE FEDERATIE ALS FEDERATIE

De federatie is een samenwerkingsverband waarvan de leden aantoonbaar voordeel moeten hebben. De federatie moet service bieden aan zijn individuele leden, kan gezamenlijke aankoop of promotie bevorderen, kan het werkverkeer tussen de leden onderling in goede banen leiden en dient als de landelijke belangenbehartiger en onderhandelaar ten behoeve van de leden.

6.1. Afspraken en normen

Een sterke vuist, een duidelijk gezicht. Wordt dat van de FKU verwacht in zijn externe werking, dan is een zo groot mogelijke eenheid binnen de federatie een eerste vereiste. Een al te grote diversiteit voor wat betreft de tarieven, de huurvergoedingen, de kooptegoeden e.d. werkt verwarrend voor de kunstenaars en abonnees en scheidt veel ruimte voor de lokale overheden om hun eigen criteria te stellen. Omgekeerd kunnen vaste afspraken binnen FKU-verband een leidraad vormen voor provinciaal- en gemeentelijk handelen.

Er is de FKU dan ook veel aan gelegen om geleidelijk aan tot uniforme afspraken te komen. Over het overboeken van kooptegoeden van verhuizende abonnees is een dergelijke afspraak in de maak.

Een ander onderwerp waarover een afspraak gemaakt zou kunnen worden, betreft de eventuele mogelijkheid spaartegoeden bij andere uitleencentra te besteden.

Uiteraard is er een spanningsveld tussen de behoefte aan uniformering en de behoefte aan (of de noodzaak tot) een grote vrijheid per afzonderlijk lid. De verschillen tussen de uitleen-centra zijn immers groot.

Met name in de onderhandelingen naar de rijks-provinciale en gemeentelijke overheid toe beschouwt het FKU-bestuur een grotere uniformiteit evenwel als wezenlijk voor een succesvol opereren.

De gedragslijn zou daarom moeten zijn:

- a) Indien enigszins mogelijk regels stellen waaraan alle leden zich dienen te houden.
- b) Zonodig regels stellen waarvan afzonderlijke leden gemotiveerd ontheffing kunnen vragen.
- c) Zonodig regels stellen met boven- en ondergrenzen, derhalve met enige speelruimte per uitleencentrum.

Het bestuur stelt voor een beleidsformulerings-commissie in te stellen, die afspraken bevordert, voorbereidt, verwerkt in het FKU-reglement en bewaakt.

6.2. Gezamenlijke aankoop e.d.

De FKU zal van tijd tot tijd gezamenlijke activiteiten initiëren die collectief praktischer en voordeliger zijn te regelen dan wanneer dit per uitleencentrum afzonderlijk gebeurt. De reeds ondernomen acties rond de gezamenlijke opdrachtverlening of aankoop van 'multiples' is daarvan een voorbeeld. Een principiële discussie moet gevoerd worden over de omvang en vooral in eigen beheer te verzorgen grafiekuitgaven. In dit verband moet met de grafiek-commissie tevens gesproken worden over het collectief inkopen van bijzondere aanbiedingen.

Ook bij andere aankopen, verzekeringen en automatisering kan de federatieve band voor de leden voordeel opleveren. Het bestuur wil terzake met voorstellen komen.

6.3. Voorlichting en publiciteit

De federatie draagt zorg voor landelijke voorlichting over het verschijnsel kunstuitleen en wil daartoe gericht de contacten met de media zoeken (een duidelijke taak voor een aan te trekken nieuw bestuurslid).

Ook de landelijke promotie-activiteiten zijn een FKU-taak; de publiciteits-commissie is hiervoor de aangewezen instantie, de VOA een voor de hand liggende partner.

De activiteiten van de publiciteits-commissie hebben zich in de laatste twee jaar toegespitst op de Jongerenpremie. Stations-affiches en Postbus 51 spots vormden de meest opvallende dragers van de campagne-boodschap. Met medewerking van WVC zullen promotie-activiteiten worden voortgezet en uitgebouwd. Van het Ministerie van WVC wordt derhalve nadrukkelijk voortzetting verwacht van zijn inspanningen om de kunstuitleen zeker bij de promotie en onderzoek terzijde te staan.

6.4. Interne voorlichting

Het FKU-bestuur neemt zich voor zorg te gaan dragen voor een regelmatig verschijnend intern informatie-bulletin/nieuwsbrief.

Door regelmatige schriftelijke enquêtes onder de leden zorgt het FKU-bestuur voor een betrouwbaar beeld van de stand van zaken bij de Nederlandse uitleencentra.

/10

6.5. Samenwerking en identiteit

Samenwerking met de VOA wordt door het FKU-bestuur nadrukkelijk nagestreefd en geldt voor WVC als subsidievoorwaarde voor de landelijke publiciteit. Zolang evenwel een volledig samengaan niet aan de orde is, zal de FKU op een aantal terreinen een duidelijke eigen identiteit moeten bewaren. Daarom zijn eigen initiatieven in de richting van de overheid en politiek niet uitgesloten.

7. INHOUDELIJKE ACTIE

7.1. Kunstinhoudelijke aspecten

In de zakelijke en subsidie-beslommeringen van de kunstuitleen- en ook van de FKU- dreigt het kunstinhoudelijke aspect wel eens op de achtergrond te raken.

Er blijkt evenwel een duidelijke behoefte aan inhoudelijke (bij)-scholing van beheerders, medewerkers en bestuurders. Het FKU-bestuur wil aan die behoefte tegemoetkomen, deels in de thema-bijeenkomsten die gekoppeld zijn aan de ledenvergaderingen, deels door een afzonderlijk scholingsprogramma.

7.2. Deskundigheidsbevordering

Ook los van kunstinhoudelijke ontwikkelingen is er behoefte aan deskundigheidsbevordering die het beheer van de kunstuitleen ten goede kan komen. Te denken valt aan de kunst-educatieve aspecten van het werk, public relations, financieel beheer en automatisering.

In samenwerking met de VOA is gestalte gegeven aan een opleiding en praktijkgerichte vorming, het landelijk Studiecentrum Beeldende Kunst (L.S.B.K.).

7.3. Onderzoek

Het FKU-bestuur wil relaties leggen met onderzoeksinstellingen die beschikken over voor de kunstuitleen relevant onderzoeksmateriaal of die geïnteresseerd zijn in het doen van onderzoek dat de kunstuitleen ten goede kan komen.

Ook contacten met opleidingsinstituten, zoals bijvoorbeeld de Reinwardt-academie te Leiden, zouden wederzijds bevruchtend kunnen werken.

/11

7.4. Beleidsinhoudelijke aspecten

De FKU zal aandacht moeten geven aan een aantal actuele beleids-aspecten. Het gaat dan enerzijds om beleidsvragen waar elk uitleencentrum voor zichzelf mee worstelt. Bijvoorbeeld, aankoopbeleid, collectie-vorming, al dan niet accentverschuiving naar collectieve abonnementen en bedrijfs-abonnementen, een al dan niet facultatieve spaartegoedregeling.

Anderzijds gaat het om de generieke ontwikkeling van de kunstuitleen in Nederland.

7.4.1. Het is de bedoeling dat de eerdergenoemde thema-bijeenkomsten een bijdrage kunnen leveren aan de discussies die binnen de afzonderlijke kunstuitleeninstellingen verder moeten worden gevoerd.

7.4.2. Wat de landelijke ontwikkelingen betreft is er allereerst de vraag of de FKU moet blijven aandringen op een centrale financiering.

Het standpunt van het FKU-bestuur is dat er met de behandeling van de Nota Beeldende Kunstbeleid in de Tweede Kamer een station is gepasseerd. Er is ten aanzien van de kunstuitleen nu eenmaal gekozen voor decentralisatie. Wel verwacht de FKU van WVC ook in de toekomst bijdragen voor projecten, activiteiten en organisatie (s) die de kunstuitleen landelijk gezien ten goede kunnen komen.

Bovendien wil het FKU-bestuur het overleg beïnvloeden dat de Minister met de lagere overheden zal voeren over de inrichting van het gedecentraliseerde beeldende kunstenbeleid. Lagere overheden dienen zich mede verantwoordelijk te tonen en voor de exploitatie van de kunstuitleencentra en voor de mogelijkheid dat kunstwerken worden verworven.

7.4.3. Hoewel de FKU natuurlijk blij moet zijn met de aanwas van nieuwe leden, is het de vraag of een ongebreidelde groei van het aantal kunstuitleeninstellingen zondermeer wenselijk is. Het FKU-bestuur wil met een afzonderlijke notitie komen over de wenselijke spreiding van kunstuitleencentra over het land en over de minimale schaal waarop een uitleen redelijk kan functioneren.

8. EXTERNE BETREKKINGEN

8.1. Spontane reclame

Alvorens iets te zeggen over de externe contacten van de FKU, eerst even dit: wat de FKU ook onderneemt aan promotie, public-relations en samenwerking met anderen, het meest bepalend blijft de wijze waarop de uitleencentra elk in hun eigen stad en regio op die genoemde terreinen een beeld van zichzelf geven.

Daar kan de FKU niet tegenop, noch in het positieve, noch in het negatieve.

8.2. Contacten met de overheid

Het FKU-bestuur vertrouwt op voortzetting van de goede contacten met het Ministerie van WVC en rekent, ondanks de decentralisatie, op een grote betrokkenheid van dit Ministerie bij dit voor het beeldende kunstbeleid zo belangrijke instrument. Zonodig zal de FKU in voorkomende gevallen ook met andere departementen contact zoeken.

De FKU staat voor de niet eenvoudige opgave dat nu voortaan met veel overheden tegelijk een optimaal contact moet worden opgebouwd en onderhouden.

De inbreng van de leden- die met achtergrondinformatie, suggesties en daadwerkelijke participatie over de brug moeten komen- is dan onmisbaar.

Provinciale overlegsituaties voor de kunstuitleen en vertegenwoordiging van de kunstuitleen in regionale en provinciale verbanden (met name de Culturele Raden) is uiterst wenselijk. Het FKU-bestuur zal dit bevorderen.

Met het Inter Provinciaal Overleg en met de VNG zal het FKU-bestuur de communicatie onderhouden.

8.3. Samenwerking met landelijke instellingen

De FKU staat open voor samenwerking met andere landelijke culturele organisaties indien dit de ontwikkeling van de kunstuitleen, de perspectieven voor beeldende kunstenaars, of de publieksappreciatie van kunst ten goede komt.

/13

Als een uitnodigend gebaar gaat deze beleidsnota daarom naar een aantal van dergelijke organisaties, zoals CJP, NOGC, Openbaar Kunstbezit en kunstenaars-organisaties, en in het bijzonder naar de VOA toe.

9. TENSLOTTE

Het FKU-bestuur hoopt met deze notitie een eerste stap te hebben gezet op de weg naar een verantwoorde en professionele organisatie, waarin de kunstuitleen in Nederland zich verder kan ontwikkelen.

Daarbij wil het zich graag gesteund weten door haar leden en betrokkenen van buiten de FKU waardoor een optimale groei mogelijk zou kunnen worden.

Tijdelijk secretariaats-adres:
NZ Voorburgwal 325, 1012 RM AMSTERDAM
020-224018

Den Haag/Amsterdam
Oktober 1987